

illetve négykerekű vas és bronzalkatrészekkel, díszekkel ellátott kocsikat temették. Kocsi nélküli lótemetkezések is voltak. A korai római temető feliratos sztéléit, faragott domborműves sírköveit a késő római kóláda sírokba beépítve találtuk meg. Több ilyen, gyakran ép faragott sírkő is előkerült.

A késő római temetőben (3–4. század) kövekből illetve téglából épített kóládasírokat, néha téglasírokat tártunk fel, köztük egy feliratos szarkofágot is.⁵ E sírok tájolása többnyire ellentéte a kora római sírokénak, Ny–K. Gyakori férfi melléklet a hagymafejes fibula, övcsatok. A nőknél igen sok a karperec, gyöngyök, néha gyűrű. Pénzt a szájukba, vagy a kezükbe, néha az övön horzott tarsolyba tettek. A halottak fejéhez vagy lábához korsókban üveg poharakban étel-ital mellékletet helyeztek. Az éremmellékletek alapján már a 3. század közepén áttértek a csontvázas temetkezésre. A legkésőbbiek mellett pedig Valentinianus-érem található. A késő római sírok többségét, főleg a felszínen sokáig látszó kóláda és téglasírokat még a római kor végén kirabolták. Igen sok a melléklet nélküli vagy üres sír is.

Honfoglalás kor: Többnyire melléklet nélküli sírjaik egy csoportban fekszenek a római temetőben. Egyikben felfűzött 10. századi pénzekből álló nyakláncot és S-végű fülbevalót viselt az eltemetett nő. Településüket már elszánhatták.

Eddig mintegy 8 ha-t sikerült átvizsgálni a kb. 14 ha nagyságú lelőhelyből. A feltárást 2003-ban még folytatjuk.

A feltáráson részt vett Mali Antal restaurátor.

OTTOMÁNYI KATALIN

39. Budaörs, Muskátli utca

(Pest megye) Kö

A Budakeszi-árok (Csiki-patak) két partján 1970-ben és 1979-ben a régészeti topográfiához kapcsolódó terepbejárásokon fehér és szürke középkori edénytöredékeket találtak a kutatók, akik a középkori oklevelekből már jól ismert Csik faluval azonosították a területet (MRT 7. k. 63. p.). A török korban elnéptelenedett település nevét a ma is élő Csiki-puszta, Csiki-hegyek és Csiki csárda elnevezések őrizték meg az utókor számára.

A Budaörsön már évek óta folyó helytörténeti kutatások során számos okleveles és topográfiai adatot, valamint a területen folyó építkezések nyomán számos tárgyat is összegyűjtöttek. Az önkormányzat tulajdonában lévő, beépítetlen 083/2 helyrajzi számú ingatlan látszott a legalkalmasabbnak arra, hogy a középkori település maradványait beazonosítsuk.

Az önkormányzat anyagi támogatásával és a helyi civil szervezetek tevékeny közreműködésével 2002. szeptember 16–27. között folyó ásatások során sikerült a település egy részletét feltárni.

A Törökugratót nyugatról határoló széles Budakeszi-árokban, a Muskátli utca melletti beépítetlen területen nyitott szelvényekben egy félig földbe mélyített veremház, egy árok, egy kemence és számos gödör került elő. Nagy valószínűséggel az oklevelekből ismert Csik faluhoz tartozhattak. A házból és a körülötte feltárt hulladékgödörökből sok 13–14. századi kerámiatöredék és csontlelet került elő. A terület déli részén az egyik gödörben 16–17. századi kerámiát találtunk, feltételezhetően egy közeli településről, vagy szőlőbirtokról kerülhettek ide. A 18. században a Zichy-család több épületből álló majorsága települt a környékre.

A komplex kutatás részeként összegyűjtöttük a területre vonatkozó okleveles és térképészeti adatokat, valamint elkészült a még ma is álló, a 18. század óta működő, és 1945-ben elpusztult Csiki csárda pincéjének műemlékvédelmi felmérése.

A leletek és a dokumentáció a szentendrei Ferenczy Múzeumba kerültek.

MESTER EDIT

40. Budapest, I. Kapucinus utca 4–6.

B, LT, A, Á, Kö, Tö

2002. július 8. és november 6. között leletmentő ásatást folytattunk a telken. A korábban (2001. november 5. és 26. között) lefolytatott szondázó kutatás komoly középkori és török kori beépítésre lelt a 4. számú telken, ezért mindenképpen szükségessé vált a teljes feltárás. A 4. számú telken 6 hétig, a 6. számú telken 8 hétig tartott a munkánk, melynek során feltártuk a középkori Szent István külváros két városi telkét.

A 4. számú telken feltártunk két, utcára merőleges török kori pincét, a telek ÉK-i sarkában húzódó pince ÉK-i sarkát elvágta egy újkori pince, a délebbi török kori pince pedig egy középkori, habarccsal kötött kőfalú pince utca felé eső meghosszabbítása volt. Betöltésének nagy részét török kori leletanyag alkotta, de alatta három középkori használati réteget találtunk. A középkori pince K-i fala mellett egy kis ülepítő akna és egy belőle kinyúló csatorna húzódott DK felé. A telek Ny-i felében, középtájt egy félig földbe mélyített Árpád-kori veremházat bontottunk ki. A háztól É-ra szintén Árpád-kori cölöpszerkezetes építmény nyomait tártuk fel, ettől É-ra pedig egy nagyméretű kemence omladékát. A telek ÉNy-i sarkában egy nagyméretű, késő középkori beásás (talán pince) került elő. Az eddig leírtakon kívül egy újkori kutat, több Árpád-kori, késő középkori és török kori szemétdrőt találtunk.

A 6. számú telken feltártunk egy utcára merőleges török kori pincét. Sárba rakott kőfalai mélyen vissza voltak bontva, belsejében két omladékréteget találtunk. A korábbi pusztulás nyomait (vastag paticsos égésréteg) csak félig takarították ki, és ezután egy vastag kőlapokból rakott padlószintet alakítottak ki rajta. Emiatt a pin-

5 MRÁV ZSOLT–OTTOMÁNYI KATALIN: A legio II. adiutrix Caracalla alamann háborújában. – Egy új feliratos szarkofág Budaörsről, Spec. Nova következő kötete (2004).

ce keleti, utca felé eső részén alacsonyan, hátsó, udvari részén magasan húzódott a kőlapos szint, mintegy dombot képezve. Mivel a pince még egyszer beomlott, ezért a kőlapos szinten újabb vastag, égett paticsréteget tártunk fel, valamint egy kályhaomladékot nagyméretű vályogtégglakkal. A pince felett álló ház falát valószínűleg a második lakóperiódusban nyugat felé kibővítették. A telek D-i szélén egy 15. századi betöltésű, megközelítőleg négyzet alakú pince húzódott. A löszös altalajba vágott falait valószínűleg fabélés támasztotta. A telek közepén egy relatív nagyméretű, földbe mélyített Árpád-kori pince volt. Járófelülete keményre letaposott, sarkain és oldalain cölöplyukak tartották ácsszerkezetét. A pince ÉNy-i sarkát egy másik Árpád-kori pince beásása vágta el. A második pince bélelése szintén cölöpszerkezetű fabélés lehetett, K-i oldalán keskeny, altalajba vágott lépcsőfokok vezettek lefelé. A telek É-i sávjában egy 6 m mély, téglalap alakú, szintén fabélésű, Árpád-kori betöltésű emésztő volt.

Az eddig leírtak mellett feltártunk még két bronzkori, egy kelta, egy avar, valamint több Árpád-kori, késő középkori, török kori és újkori szemétdödröt, egy újkori kutat és egy kavicsokkal burkolt kis középkori udvarszínt az ÉK-i sarokban.

Munkatársak: Mester Edit, Végh András.

BENDA JUDIT

41. Budapest, I. Országház utca 33–34.

Á, Kö, Tő

Az Anjou rezidencia nevű épületek építését előkészítendő lebontották az Országház utca 33. és az Országház utca 34. alatti épületeket, így folytatódhatott a régészeti kutatás. Az Országház utca 33. alatt az Árpád-kori városfal külső oldalát lehetett igen jól megfigyelni, továbbá az Anjou-kori városfal újabb szakaszait tudtuk kiásni.

Az Országház utca 34. alatt az Árpád-kori városfalhoz kapcsolódva egy patkótorony került napvilágra. Ennek É-i külső lábazati szintjére ültették rá az itt is előkerült gerendavázis török kori falat. Az Anjou-kori városfalnak is újabb szakaszát sikerült feltárni.

BENCZE ZOLTÁN

42. Budapest, I. Toldy Ferenc utca 9.

Kk, Tő, Ú

A Budapesti Történeti Múzeum Középkori osztálya 2002. július 15. – augusztus 2. között a Budavári Önkormányzat megbízásából előzetes régészeti szondázást végzett a Toldy Ferenc Gimnázium kertjében, illetve tornapályáján; a tervek szerint ezen a területen építenék fel a gimnázium új tornatermi szárnyát. Az előzetes régészeti szondázó kutatás tisztázni kívánta, hogy található-e a területen teljes feltárást igénylő régészeti objektumok, illetve milyen mélységben és milyen kiterjedésben helyezkednek el ezek.

Egy K–Ny-i irányú szelvényt készítettünk a salakos tornapályán 3 db 4×4 m-es szelvény kijelölésével. A tornapálya a II. világháborúban elpusztult Donáti utca 28. számú ház helyén található. A szelvényt úgy tűztük ki, hogy lehetőleg a lebontott ház udvarán dolgozhassunk. Ezenkívül a gimnázium kertjének DK-i sarkában, a Donáti utcához levezető lépcső előtt jelöltünk ki még egy 4×4 m-es alapterületű kutatószelvényt.

A tornapályán és a gimnázium kertjében kiásott szondák eredményei jelentősen különböztek egymástól, ezért ezeket külön-külön ismertetjük.

A tornapályán a salakos felszín megbontása után mintegy 40 cm mélységig a korábbi tornapályák többször megújított felszíneit találtuk. Ez alatt a lebontott lakóház elplanírozott omladéka helyezkedett el, amely beborította az egykori udvar felszínét. Az omladék viszonylag nagy mennyiségben tartalmazott II. világháborús lőszert, robbanóanyagot (fel nem használt aknavetőgránátokat, kézigránátokat). Az egykori udvar felszíne alatt a 19. században készült feltöltést találtunk, amely egy K–Ny-i irányú kövezett utat fedett el. Az út É-i szegélyét tárhattuk fel, mindhárom szomszédos szelvényben. Készítésének idejét az út alatt található feltöltésben talált leletek (pénz és kerámia) alapján a török kor idejére helyezhetjük. Ezt az útréteget is felbontottuk, majd eltávolítottuk a már említett török kori, átlagosan 30 cm vastag feltöltést, amely egy újabb útréteget fedett el. Ez utóbbi útréteg szintén K–Ny-i irányú, és ugyancsak É-i szegélyét sikerült megtalálni. Felszíne erősen lejt nyugatról kelet felé. Az út kétrétegű volt, alsó része nagyméretű és közepes, lapos kavicsokból készült (kb. 10 cm vastag), amelyre többször hordtak rá, feltehetően megújítás céljából, sódert, köveket, kavicsot, ezáltal az útréteg teljes vastagsága mintegy 40 cm. Készítési idejét meghatározták az útréteg belsejéből és felszínéről előkerült pénzek és kerámiatöredékek: eszerint az út a késő középkorban, a 14–15. században készült és volt használatban. Az útréteg alsó kavicsait közvetlenül a márgás altalajra fektették.

A szelvénytörzsben az út mellett egyéb régészeti objektum nem került elő.

A gimnázium kertjében nyitott kutatószelvényben először kb. 1 m-es mélységig modern feltöltést találtunk, amely egy korábbi felszínt fedett el. Ez alatt egy igen nagy vastagságú köves, márgás feltöltést tártunk fel, amelyet a gimnázium építésének idején kialakított támfal mögé töltöttek. A mintegy 3,5 m mély feltöltés alján lapos, nagyméretű kövekből kirakott, kövezett felszínt találtunk, amely enyhén lejtett nyugatról kelet felé. A kövezetet közvetlenül a márgára rakták.

Összefoglalva a fent elmondottakat a szondázó kutatás a tornapályán (Donáti u. 28.) egy középkori eredetű, K–Ny-i irányú út részletét tárta fel, amely a mai Vám utca meghosszabbításában a hegyoldalra merőlegesen, meredeken haladt felfelé. Az utat a török korban feltöltötték, majd egy kissé megemelt szinten újból használatba vették. A török kor végén készült térképeken és